

ПРОБЛЕМА ІЗОФУНКЦІЙНОСТІ ПРЕДИКАТІВ СТАНУ СУБ'ЄКТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В АНТРОПОЦЕНТРИЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ

Сучасна парадигма гуманітарного знання зорієнтована на людину – безпосереднього й активного мовотворця, що усвідомлює та об'єктивує навколишній світ засобами мови, особистість, яка вільно й комунікативно виправдано послуговується набором синтаксичних структур для характеристики фізичного, фізіологічного, негативного й позитивного психоемоційного, інтелектуального стану, оцінки рис характеру та волі, особливостей вдачі, поведінки й темпераменту під впливом різних життєвих ситуацій, змін у довкіллі й ін. Такий суб'єкт реалізує себе в мові, витворюючи у свідомості матрицю антропоцентричного взірця, що детермінує світовідчуття та світосприймання, ставлення до подій і фактів, “мотиви його вчинків, ієрархію цінностей” [3, с. 6–7] та ін. Антропоцентричний напрям кваліфікують як історично первинний [1, с. 15], він широко представлений у європейській мовознавчій традиції. Утрадиційнення людиноцентричної парадигми в україністиці поч. ХХІ ст. дає змогу ґрунтовно дослідити репертуар синтаксичних парадигм, до складу яких уходять речення з предикатами саме внутрішнього стану носія, установити їхню ізофункційність на формально-граматичному рівні.

Сучасна українська мова зорієнтована на експлікування духовного світу людини, відтінків настрою, морально-етичної сфери тощо, у її граматичному ладі, зокрема, “закріплене відношення до особистості у тій чи тій її іпостасі” [2, с. 70]. Інваріантну семантику “суб'єкт – його стан” реалізують дієслівні, ад'єктивні / вербоїдні та прислівникові предикати в реченнях $N_1 + V_f$, $N_1 + Adj / Part$, $N_3 + Ad$, що формують три/двокомпонентні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$, $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$ дериваційно-трансформаційного зразка, наприклад: *Сердиться він?* (О. Гончар) \rightarrow ...*він ...сердитий...* (Б. Грінченко) \rightarrow ...*сердито ...мені* (А. Тесленко). Найвищий ступінь продуктивності мають одиниці з предикатами негативного / позитивного психоемоційного стану суб'єкта, які демонструють емоційний потенціал носія, почуття, різноманітні прояви психічної діяльності, переживання. Функційна еквівалентність таких синтаксичних конструкцій дає вагомі підстави інтерпретувати вказані вище парадигми як ізофункційні ієрархізовані утворення з чітко фіксованими позиціями конститuentів [4, с. 19].

У роботі загалом різновекторно вивчено 53 трикомпонентні і 37 двокомпонентних ізофункційних синтаксичних парадигм. Джерелом ілюстративного матеріалу є картотека в 7000 фіксацій, укладена внаслідок суцільної вибірки з різностильових текстових масивів ХІХ – поч. ХХІ ст. Виконане дослідження відкриває подальшу перспективу для цілісного аналізу

ізофункційних синтаксичних субпарадигм із предикатами стану суб'єкта сучасної української мови, їхнього повноцінного опису й систематизування.

Список використаних джерел

1. Алпатов В. М. Об антропоцентричном и системоцентричном подходах к языку / В. М. Алпатов // Вопросы языкознания. – 1993. – № 3. – С. 15–26.
2. Іванова О. В. Антропоцентрична парадигма мови у сучасній лінгвістиці / О. В. Іванова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки. – 2013. – Вип. 186 (2). – С. 67–73. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_fil.
3. Маслова В. А. Лингвокультурология : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / В. А. Маслова. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
4. Шрамко Р. Г. Ізофункціональні парадигми в системі предикатів стану в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Руслана Григорівна Шрамко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2015. – 24 с.

Янісів Юлія Олександрівна,

*Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
м. Дрогобич, Україна*

ОСНОВНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ У ПОЛЬЩІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

З початком суспільної трансформації Польщі кінця ХІХ століття, що характеризувалася відходом від традиційної до критично-креативної філософії освіти, розпочався період пошуку нового бачення педагогічної освіти, окреслення особистісної тотожності вчителя, його компетенцій, функцій, шляхів підготовки, навчання та вдосконалення професійної майстерності. На законодавчому рівні зміни пріоритетів у розвитку вищої педагогічної освіти у Польщі були зафіксовані у Законі “Про вище шкільництво”, прийнятому 12 вересня 1990 р. Згідно з ним, значно збільшувалася автономія вищих навчальних закладів і відповідно значно обмежувався вплив Міністерства, яке здійснювало загальний нагляд над усім вищим шкільництвом і контролювало його легальність. Інституціональне самоуправління вищим навчальним закладом виражалося, наприклад, у, самостійній ухвалі статутних вимог, утворенні й реорганізації основних організаційних осередків. Координацією цих дій займалася Головна Рада Вищого Шкільництва, за посередництва якої міністр освіти впливав на зміни в підготовці вчителів. Таким чином вищі державні заклади в Польщі змінювалися і набували все виразніших відмітних ознак, запроваджуючи інновації, які розширювали освітні пропозиції, а також активізували студентську спільноту.

Поступово реалізувалися положення нормативних документів, що